

För Sverige nya Coleoptera.

VI.

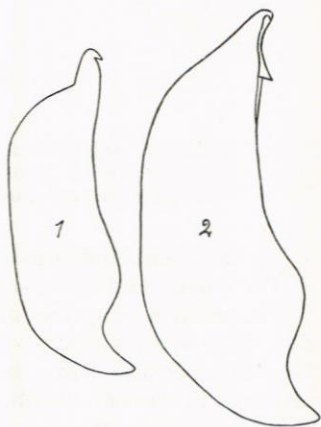
Av

THURE PALM.

(Med 1 figur i texten).

1. *Badister dilatatus* Chd.

Denna art har tidigare varit sammanblandad med *B. peltatus* Panz., från vilken den skiljes genom ansevärdare kroppsstorlek, mörkare färg, större huvud, vilket nästan är lika brett som halsskölden, längre och framtill mera utvidgad halssköld samt framförallt genom ♂:s genitalorgan, som hos *dilatatus* (fig. 2) är mycket större och annorlunda format än hos *peltatus* (fig. 1). — Av *dilatatus* äger jag ex. från Upl. Rådmansö (1 ♀ d. 17/6 20, A. Roman), Sk. Lerhamn (1 ♂ d. 31/7 36 under tång på havsstranden, förf.) och Sk. Skanörs ljung (5 ♂♂ 4 ♀♀ d. 23/7 40, förf.). På den senare lokalen förekom arten ute på den kala ljungheden invid en grund försumpning, som vid kanterna hade mossa och i vattnet flytgräs, alger och några mindre bestånd av *Alisma*, *Scirpus*, *Carex* o. a. vattenväxter. Vattnet var sött. Vid »trampning» i det uppvärmda och luckra mosstäckets visade sig på ytan av detta talrika *Badister*, av vilka ovan nämnda 9 *dilatatus*-ex. tillvaratogs. — *Dilatatus* torde ha ett levnadssätt, som föga avviker från *peltatus*; dock har jag icke på någon lokal anträffat arterna tillsammans. I mitt vid sjön Tåkern i Ög. insamlade material av »*peltatus*» (c:a 20 ex.), där denna skalbagge vissa år var ganska allmän tidigt på våren under löv i modernas videsnär, ingår icke ett enda ex. av *dilatatus*, som uppenbarligen hos oss, liksom i utlandet, är den sällsyntare av de båda formerna.

Konturteckning av aedeagus i sidläge hos: 1. *Badister peltatus* Panz. — 2. *B. dilatatus* Chd. (Orig.)

B. dilatatus är förut känd från de danska öarna och s. Finland och har i Tyskland, enligt Horion, vidsträckt utbredning.

2. *Ochthebius viridis* Peyr.

På den nyss beskrivna lokalen å Skanörs ljung insamlades också 7 ex. av ovanstående art, som utgör ett nytt tillskott till Skånes brakvattensfauna. Den levde där i vattenkanten i sällskap med *O. marinus* Payk. Båda föredraga salthaltigt vatten men anträffas stundom, såsom i detta fall, även i sötvattenspölar innanför havsstranden. — *O. viridis* förekommer vid Nord- och Östersjökusterna, men har tidigare ej påvisats längre norrut än i Danmark.

Redan genom sin litenhet är *viridis* (1,4—1,5 mm) relativt lätt att skilja från *marinus* (1,6—2,1 mm), från vilken den därjämte avviker genom kortare, på sidorna mera rundade täckvingar och kortare ben. Mina ex. tillhöra liksom de danska *v. fallaciosus* Ganglb., som utmärkes därav, att halssköldens blanka partier ha tydlig punktur, upphöjningarna ingen eller otydlig chagrinerig och tvärfårorna skarp avgränsning på sidorna samt av att täckvingarnas punktstrimmor mestadels äro grövre och mellanrummen smalare än hos huvudformen.

3. *Ptinella denticollis* Fairm.

Upl. Älvkarleby sn d. $\frac{4}{12}$ 38 1 ex. vid sällning av innehållet i en murken ek på urskogsö i Dalälven nära Båtfors.

Trots sin litenhet kunna *Ptinella*-arterna utan större svårighet skiljas, när de prepareras så, att kroppsdelarnas dimensioner äro jämförbara och halssköldens form och hörn, särskilt de bakre, tydligt ses. *P. denticollis* liknar genom sin storlek, korniga mikroskulptur och sina rättvikliga thoraxbakhörn mest *testacea* Heer men har smalare huvud, framför mitten svagare rundad och bakom densamma ej hjärtligt ursvängd halssköld — vilken saknar *testaceas* tydliga längsintryckningar — samt kortare, bakåt mera utvidgade täckvingar. Dalälvssex. tillhör den ögonförsedda, vingade formen (*punctipennis* Fairm).

P. denticollis är förut bekant från spridda lokaler i Syd- och Mellaneuropa och har även anträffats på ett par ställen i södra Finland; däremot är den icke funnen i Danmark eller Norge.

4. *Philonthus thermarum* Aubé.

Sk. Lomma d. $\frac{30}{9}$ 1938 1 ex. i gräskompost på sandmark. — Arten, som lätt kännes igen på sin litenhet och färgteckning, tillhör den grupp av skalbaggar med synantropiskt levnadssätt, som infinner sig vid växt- och husavfall, trädgårdskomposter o. l. och som hyser arter med stor spridningsförmåga. Den är utbredd över en stor del av jordklotet och hör

egentligen hemma i varmare länder, varifrån den sedan, väl förnäm-
ligast genom samfärdseln, spritt sig ganska långt norrut. Närmast
oss är *Ph. thermarum* funnen i Finland och Danmark.

5. *Gyrophæna congrua* Er. (*fasciata* auct.).

Dlr. Horndal d. 19/7, 38 ♂ i på kärrartad skogsmark växande skiv-
svamp. — Upl. Älvkarleby sn d. 21/8 38 ♂ i ♀ i tunna, vita skivsvam-
par å vindfälld asp i Båtfors-området, där arten levde i sällskap med
G. gentilis Er., *Joyi* Wendl. och *joyioides* Wüsth. Fullmegtig A. Strand,
Oslo, har varit vänlig kontrollera bestämningen. Man känner arten
förut bl. a. genom fynd i Danmark, sv. Finland och sydliga Norge.

6. *Atheta (Metaxya) obtusangula* Joy.

Dlr. By sn vid Lönnmora d. 25/8 40 ♂ i ♀ i *Sphagnum*-gungfly med
rik vegetation invid skogstjärn. — *Obtusangula* utgör en av de 4 arter,
som Joy urskilt ur *melanocera*-gruppen. ♂ igenkännes lätt på genital-
organets form (A. Jansson. Not. Ent. 1934, s. 89—91), men även ♀
kan med säkerhet identifieras enligt meddelande från dr L. Brundin,
som ingående undersökt undersl. *Metaxyas* samtliga arter och som haft
vänligheten bestämma mitt ex. *Obtusangula*, som jämte *Tomlini* Joy
överallt synes vara sällsyntare än formkomplexets övriga arter, är ti-
digare påvisad i Danmark, s. Norge, Tyskland och Storbritannien.

7. *Hister carbonarius* Ill. v. *stigmaeus* Mars.

Vg. Strängsered d. 31/8 36 ♂ ex. insamlat av dr C. H. Lindroth. —
Stigmaeus har tidigare ansetts som självständig art men betraktas nu-
mera blott som varietet till *carbonarius*, med vilken den lär vara för-
bunden genom jämna övergångar. En utförlig beskrivning över for-
men finnes intagen i Danmarks Fauna, Biller V, s. 225—226. Den är
förut funnen i Danmark men icke i något av våra övriga grannländer.

8. *Corticaria crenicollis* Mannh.

Ög. St. Åby sn d. 19/8 31 ♂ ex. under barken av en murken, halv-
död ek i hagmark vid Prästabola. — Exemplet har länge stått obe-
stämt, ända tills Fullmegtig A. Strand i samband med sin utredning
av de nordiska *Corticaria*-arterna (Norsk Ent. Tidskr. B. V, H. 1)
kunde identifiera detsamma som den äkta *crenicollis* Mannh., en art
som är svårtydbar och sannolikt feluppfattats av de tyska auktorerna.
Säkra fynd av arten föreligger tidigare från s. och m. Finland samt
från s. Norge.

9. *Mycetophagus piceus* F. v. *salicis* Bris.

I »Nachtrag zu Fauna Germanica» upptar Horion efter Winklers katalog *M. salicis* Bris. som självständig art, vilken skall skilja sig från *piceus* F. genom mera utbredd och delvis annorlunda formad guld-gul färgteckning (Horion, s. 243—244). Halsskölden är vanligen röd-brun, medan den hos *piceus* oftast är svartbrun, och antennerna äro också ljusare, enfärgat roströda.

Med ledning av Horions beskrivning och tre från Hauptlehrer K. Ermisch i Düsseldorf erhållna tyska ex. av *M. salicis* har jag genomgått mitt ganska rikhaltiga material av *M. »piceus»*, vilket huvudsakligen är insamlat i murkna ekar med mjölig ytröta och därå växande svampar (*Polyporus sulphureus*) vid Nedre Dalälven (Upl. Älvkarleby sn, Gstr. Hedesunda sn). Av granskningen framgick, att 15 av sammanlagt c:a 60 ex. äro att anse som *salicis*, medan de övriga utgöras av *piceus*-huvudformen eller någon av dess många aberrationer (a. *histrion* Sahlb. a. *sempustulatus* F., a. *lunaris* F., a. *humeralis* Schilsky, a. *punctulatus* Schilsky). På nästan samtliga lokaler vid Dalälven (ett 10-tal) levde *salicis* och *piceus* tillsammans.

Det torde emellertid starkt kunna ifrågasättas om *salicis* och *piceus* endast på grund av skillnader i färgen böra uppställas som skilda arter. Flertalet *Mycetophagus*-arter variera i fråga om färgteckningen, och så är också i viss mån fallet med *salicis*. Något stöd för en artuppdelning har jag ej heller kunnat erhålla vid undersökning av de hanliga genitalierna hos *salicis* och *piceus*. Det synes därför vara riktigtast att räkna *salicis* som varietet till *piceus*. Den är tidigare påvisad i Frankrike och Tyskland.

10. *Elater cardinalis* Schiödte.

Gstr. Gysinge d. $\frac{22}{4}$ 35 1 ex. under barken av en murken, helt torr ek, som låg kullblåst på en av de med gammal och jämförelsevis orörd skog bevuxna öarna i Dalälven.

E. cardinalis har tidigare ansetts vara en varietet till *praeustus* L., men är numera av såväl Dorn (Kranch. Ent. Jahrb. 1922, s. 117—121) som Horion (Nachtrag zu Fauna Germanica, s. 261) och i den nya nordiska skalbaggs katalogen upptagen som självständig art. *E. cardinalis* är betydligt större än *praeustus* (12—15 mm resp. 9—11 mm) samt har enfärgat ljust scharlakansröda täckvingar¹ (hos *praeustus* äro täckvingsspetsarna alltid tydligt och väl avgränsat svarta) och på halsskölden ännu grövre och tätare punktering, som dock i mitten lämnar rum för en mer eller mindre tydligt antydd, glatt, opunkterad linje, ett utmärkelsetecken som aldrig skall förekomma hos *praeustus*. — Mitt ex.

¹ Hos både *cardinalis* och *praeustus* är täckvingsuturen dock oftast mörk-skuggad.

överensstämmer i alla väsentliga detaljer med ett danskt jämförelseex. av *cardinalis*, t. o. m. ifråga om kroppsbehåringens färg, som eljest enligt Dorn lär variera i betydande grad. Hos båda exemplaren är hårfärgen svart på huvud och halssköld samt ljusgul på täckvingarna.

Arten är förut känd från Danmark och Tyskland, där den sällsynt anträffats på samma sätt som Dalälvs-ex., nämligen i murkna ekar.

11. *Haltica opacifrons* Har. Lindb.

Hall. Skedala i Snöstorps sn d. $\frac{9}{6}$ 35 3 ♂♂ 6 ♀♀ på *Calluna* vid kanten av sandiga åkerfält. Arten har beskrivits av dr Harald Lindberg i Not. Ent. 1938, s. 45—47. Genom sin oftast ljus gröna färg liknar den *Sandini* Kemner, med vilken den också har levnadssättet på ljung gemensamt, men skiljes från denna art genom betydligt mindre storlek och annorlunda formad penis. Systematiskt torde *opacifrons* stå *oleracea* L. närmare; den avviker från denna genom mindre, smalare, mera parallellsidig kropp, starkare chagrinerung framtill på huvudet, oftast mera rent grön färg och genom några smärre olikheter i fråga om penis' form och skulptur. Därtill kommer, att *oleracea* som regel har *Chamaenerium angustifolium* till näringsväxt, medan *opacifrons*, som nämnts, anträffas på *Calluna* och därjämte även på *Empetrum*.

Opacifrons är beskriven från Finland, där den är funnen på flera lokaler i de norra och östra delarna.

12. *Bagous Czwalinae* Seidl.

Sk. Lund d. $\frac{26}{7}$ 40 1 ex. på vattenväxter i Höje å nära järnvägsbron. — *B. Czwalinae* är ytterst lik *tempestivus* Hbst., men skiljes från denna genom svagt utvidgad 3:e tarsled, varigenom den bildar en övergång till *nigritarsis*-gruppens arter, mindre utbredd mörk teckning på halsskölden samt något kortare och bredare täckvingar. Av båda arterna har jag haft utländska exemplar att jämföra med.

Närmast oss är *B. Czwalinae* funnen vid Sorö på Själland samt på flera lokaler i norra Tyskland.

13. *Dorytomus validirostris* Gyll.

Sk. Skivarps sn d. $\frac{13}{6}$ 36 1 ex. vid Dybecksåns utlopp i havet under barken av en till brännved upphuggen poppel i en skogsdunge med åldriga stammar av bok, ek, alm, ask, poppel m. fl. träslag och yppig mullflora. — Sk. Bosjöklöster d. $\frac{18}{7}$ 40 3 ex. på unga popplar i strandängarna vid Ringsjön, varest de levde på bladen i sällskap med *Zeugophora flavicollis* Marsh.

D. validirostris utmärkes särskilt av kort, matt, grovt punkterat snyte, utan längdköl och ej (♂) eller föga längre (♀) än halsskölden,

och är redan därigenom säkert skild från alla hos oss förekommande närstående arter. Täckvingarnas hårbeklädnad är på sidorna och invid suturen ljusbrun, på ryggen i övrigt mörk med vitaktiga fläckar, samt är mera täckande än hos våra övriga arter. Slutligen äro kroppshåren väsentligt bredare än motsvarande hos *affinis* Payk., som arten mest liknar, och de bilda (i motsats till hos *affinis*) en tydligt utskjutande frans vid främre kanten av frambröstatet och halssköldens sidopartier. — Bestämningen har kontrollerats genom jämförelse med danska och mellaneuropeiska exemplar.

D. validirostris är funnen på ett fåtal platser i Danmark, där den på Als vid ett tillfälle anträffats talrik på poppelbladverk, och uppgives i Tyskland vara föga sällsynt på sälg.

14. *Hylesinus oleiperda* Fabr. (*toranio* Bernard).

Sk. Alnarp 1 ♂ d. 15/7 40 vid hävning i parken under gamla lövträd (bok, ek, alm, ask etc.). Arten är betydligt mindre än *crenatus* Fabr., från vilken den dessutom lätt skiljes bl. a. genom gulaktig kroppsbe håring samt kortare och kullrigare form. Den lär särskilt angripa ask; i Sydeuropa — såsom namnet antyder — även olivträdet. Gångsystemet liknar *crenatus*, men gångarna äro mindre och skarpere avtryckta i splinten samt anläggas i klenare stammar eller grenar av äldre träd.

H. oleiperda har vidsträckt utbredning i Syd- och Mellaneuropa, och ett par fynd äro också kända från Danmark. Även från Sverige (Sk. Klinta vid Ringsjön) har arten enligt en notis i Ent. Tidskr. 1907, s. 90, tidigare angivits, en uppgift som dock ej kommit med i den nya nordiska skalbaggs katalogen. Det vid Alnarp infångade ex. kan givetvis tänkas ha tillfälligt införts med importerade trädskolealster, men å andra sidan synes arten kunna acklimatiseras och yngla så långt norrut som i Danmark.